

Türkiye'de Eğitim Alanında İlk Doktora Tezi:
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TERCİH YOKLAMASI
PREDİKTİF KIYMETİ

Yrd.Doç.Dr. Bülent BERKOL*

Türkiye'de Eğitim Bilimleri, üniversiteye 1913'te girdi (Baltacıoğlu, 1998). 1936'da amacı, ülkenin eğitim sorunlarını saptamak, çözüm yollar üretmek ve bunların yanı sıra eğitim araştırmacısı, eğitim uzmanı yetiştirmek; lise öğretmen adaylarına öğretmenlik meslek bilgisi dersleri vermek olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Enstitüsü açıldı. Yine aynı fakülte içinde Eğitim Bilimleri öğretimi yapan Felsefe Bölümü Pedagoji Kürsüsü vardı. Eğitimde ilk doktora tezi bu iki birimde asistan olarak görev yapan **Kevser Arsan** tarafından hazırlandı. Tez, o tarihte güncel bir sorun olan üniversiteye giriş sınavlarıyla ilgiliydi ve "**İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaman Prediktif Kıymeti**" (Arsan, 1957) adını taşıyordu. Bu yazıda tez ve tezin yazar Kevser Arsan hakkında bilgi verilecektir.

Kevser Arsan

1928'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Kız Lisesi'ni 1947'de bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji Bölümüne girdi. 1948'de Felsefe Bölümüne geçti. 1952'de Felsefe Bölümü Pedagoji Kürsüsünde "**İstanbul Üniversitesi 1951-1952 Tercih Yoklamasına Dahil Mantiki Tefekkür Testlerinin Reliability ve Validit/lerinin Tahkikine Ait Bir Araştırma***" adıyla lisans tezi hazırladı; fakülteyi bitirdi. 1953'te Pedagoji Kürsüsüne asistan oldu. **Prof. Sadrettin Celal Antel**'in yönettiği doktora çalışmasına başladı. Prof. Antel'in 1954'te ölümü üzerine, tezi Doç. Dr. Refia Şemin yönetti. 1957'de "**İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaması Prediktif Kıymeti***" adlı teziyle pedagoji doktoru oldu. Bu çalışma, ülkemizde, **eğitim alanında yapılan ilk doktora çalışmasıdır.**

1957'de asistanlıktan istifa etti, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti. Minnesota Üniversitesinde **Prof. Torrance** ile "**Yaratıcılık***" alanında çalıştı. 4,5 yıl sonra Türkiye'ye döndü, doçentlik için İstanbul Üniversitesine başvurdu; dil sınavını verdi; ancak bu aşamadan sonra başvuruya bir cevap verilmedi, eğitim çalışmalarını bıraktı. Bir süre istatistikçi olarak çalıştı. Daha sonra çalışma yaşamından ayrıldı.(Arsan, 1999).

* Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Öğretim Üyesi

Doktora Tezinin Tanıtımı

"İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaması Prediktif Kıymeti* adlı araştırma, 1957'de bitirilmiş, Prof. Dr. Refia Şemin, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil, Prof. Dr. Mümtaz Turhan, Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel'den oluşan kurul önünde savunulup doktora çalışması olarak kabul edilmiştir. Tez 96 sayfadır, A4 boyutunda kağıda daktilo ile yazılmıştır, ayrıca grafik ve tablolar eklenmiştir. Tezin bir örneği İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde (Tez No: 2692.) bulunmaktadır.

Tezin İçindekiler ve Tablolar bölümü aşağıdadır.

İçindekiler

	<u>sayfa</u>
	1
Fasıl I	3-34
Araştırmanın Mevzuu	1
Üniversiteye Giriş İmtihanlarının Tarihçesi	3
ABD'de	4
İngiltere'de	6
Türkiye'de	8
Testlerin Muhteviyatı ve Mahiyeti	11
Testlerin Hazırlanması	16
Testlerin Kıymeti	17
Testlerin İstatistikî Tahlil ve Tefsiri	21
Fasıl II	35-82
Testlerin Prediktif Kıymeti	35
Üniversite Tercih Yoklamasının Prediktif Kıymeti	42
Tıp Fakültesi	45
Dişçi Mektebi	50
Eczacı Mektebi	55
Kimya Mühendisliği	60
Fen Lisans	63
Orman Fakültesi	67
İktisat Fakültesi	70
Hukuk Fakültesi	75
Umumi Netice	79
Münakaşa ve Netice	83
Netice	89
Discussion and Results	90
Result	95
Bibliyografya	96

Tablolar

- I. Muhtelif Fakültelerin Kontenjanları ve müracaat edenlerin miktarı
- II. Kinney ve Durflinger'in Zeka Testleri ile Akademik başarı arasındaki correlation emsalleri
- III. Testlerin Güvenirlik Emsalleri
- IV. Umumi İstatistik Hesapları
- V. Testlerde Lise Bitirme ve Olgunluk arasındaki correlation emsalleri
- VI. Mekteplere göre Vilayetlerin Tasnifi
- VII. İstanbul Mektepleri
- VIII. Galatasarayın diğer mekteplerle olan vasati farkları ve C.R'leri
- IX. 1942 ve 1951 seneleri arasında Fakültelere giren ve Mezun olan talebenin miktarı
- X. Mektebi İstidat testi ile Akademik başarı arasındaki münasebeti gösteren Sculter Diyagramı
- XI. 1936-1943 seneler arasındaki İktisat Fakültesine kayıt olan talebenin 4 senede mezun olanların miktarı
- XII. Üniversitenin 10 senelik imtihan Başarı nispeti
- XIII. Üniversite Tercih Yoklaması ile Akademik Başarı arasındaki correlation emsalleri

İçindekiler bölümünde görüldüğü gibi Kevser Arsan, çalışmasını "Fasıl" adını verdiği iki ana bölüme ayırmıştır. Tezi tanıtırken araştırmacının verdiği başlık adları aynen kullanıldı.

Araştırmanın Mevzuu

Kevser Arsan, "**araştırmanın konusu**" nda; çalışmanın amacını ortaya koymakta, konuyu sınırlandırmakta ve kullandığı tekniği şöyle belirtmektedir:

"Bu araştırmanın başlıca gayesi İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklamasına dahil testlerin prediktif kıymetini tayin etmektir.

Araştırma 1951, 1952, 1953, 1954 seneleri Ekim dönemine ait testlerle üniversiteye giren 4070 talebenin giriş, ilk sene ve mezuniyet başarıları üzerinde yapılmış ve hesaplamada Sperman'nın Contengency Correlation tekniği kullanılmıştır.

Aynı zamanda bu testlerin istatistikî tahlili yapılmış ve metrolojik vasıfları tahkik edilmiştir" (Arsan, 1957: 1).

Fasıl I

Üniversiteye Giriş İmtihanlarının Tarihçesi

Araştırmacı; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sınavları hakkında bilgi vermekte; 1954'lerde yüksek öğrenim gören öğrenci sayısında hızlı bir artışın olduğunu vurgulamakta; Fransa'da 1913'te 41 bin öğrenci varken 1952'de bu sayının 120 bin'e ulaştığını, aynı durumun diğer ülkelerde ve ülkemizde de görüldüğünü belirtmektedir. Bu durumda da öğrencinin seçilerek alınmasından başka bir yol yoktur. Bu seçme tüm ülkelerde nesnel yöntemlerle yapılmaktadır; nesnel seçme yöntemleri de testlerdir; bunun Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de nasıl yapıldığı da anlatılmaktadır.

Kevser Arsan, ülkemizde yüksek öğrenimde öğrenci sayısının 1923'te 3000, 1955'te 22000 olduğunu ve bu artışın % 700'e ulaştığını belirtmektedir. Önceki yıllarda hangi ölçeklere göre öğrenci alındığı hakkında bilgiler vermekte; öğrenci sayısındaki hızlı artış karşısında fakülte ve yüksekokullara kontenjan konulduğunu belirtmektedir. İlk seçme işleminin 1943'te klasik tipte yazılı sınavla yapıldığını, 1946'dan itibaren ise, lise bitirme ve olgunluk sınavlarının sonuçlarına göre öğrenci alındığını; 1951'den itibaren İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Enstitüsü'nün düzenlediği sınavla öğrenci seçiminin yapıldığını vurgulamakta ve 1951 öncesi sınavların sakıncalarını anlatmaktadır. 1951, 1952, 1953, 1954 yıllarına ait İstanbul Üniversitesi Fakülte ve Yüksekokullarının kontenjanları verilmekte, bunlardan o günkü adıyla **Dişçilik** ve **Eczacılık Mektepleri** ile **Kimya Mühendisliği** dışındaki okulların kontenjanlarının dolmadığı görülmektedir. O yıllarda **Edebiyat Fakültesinin** bütün bölümlerine, başvuru azlığı nedeniyle, sınavsız öğrenci alınmaktadır.

Testlerin Muhteviyatı ve Mahiyeti

Araştırmacı, o yılların Üniversiteye Giriş Sınavı olan "**İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklamam**" hakkında bilgi vermekte, testlerin içeriğini ve neliğini tanıtmaktadır.

Testlerin 3 defterden ve 700 sorudan oluştuğunu. **Mantiki Tefekkür Testinin** zorunlu olduğunu, öteki testlerin ise girilecek okula göre yanıtlanması gerektiğini öğreniyoruz.

Testlerin Hazırlanması

Araştırmacı, tüm ülkelerde zeka testlerini, psikolog ve eğitimcilerin; bilgi ve yetenek testlerini ise eğitimcilerle işbirliği yapan uzmanların hazırladığını belirtmekte; İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaması'nda da bu yolun tutulduğunu söylemektedir.

Testlerin Kıymeti

Kevser Arsan, İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaması'nda kullanılan testlerin standartize olmamış testler olduğunu, geçerliliğinin ve güvenilirliğinin bulunduğunu belirtmekte, bunlara ait güvenilirlik katsayılarını vermektedir.

Testlerin İstatistikî Tahlil ve Teftin

Araştırmacı; "testlerin istatistiksel çözümlenmesi ve yordamlanması" nda, testlerin 8622 adaya uygulandığını belirtmiş; test sonuçlarıyla lise bitirme ve olgunluk sınavları arasındaki bağıntı (correlation) ile ayrıca bitirilen okul, doğum yeri, baba meslekleri arasındaki bağıntıyı da incelemiştir. Kevser Arsan, **baba mesleklerine göre aşağıdaki yorumu yapmaktadır**; "*Tercih yoklamasına giren namzetlerin üzerinde yapılan son araştırma baba mesleklerinin tetkikidir. Bu tasnifi yaparken doğrudan doğruya namzetlerin test defterleri üzerine yazdıkları baba meslekleri nazarı itibare alındı. Bu tasnifin biraz kaypak olduğunu kabul etmek lazımdır. Bir defa, babanın tahsil derecesi yazılmamıştır. Mesela memur yüksek tahsilli de olabilir, ancak ilk mektebi bitirmiş de olabilir. Bunu düşünerek bir tasnif yaptık.*

1. Hakim, doktor, mühendis, mimar, kimyager....
2. Subay, öğretmen,
3. Tüccar,
4. Memur,
5. Çiftçi,
6. İşçi, şoför..."(Arsan, 1957: 32).

Kevser Arsan, öğrenciye sorulan test kitapçığındaki soruların sayısını arttırmanın yararlı olacağını, (örneğin, öğrencinin baba ve annesinin öğrenim durumu, kaç odalı evde kaç kişi oturduğu gibi) belirtmekte, bu durumda adayların sosyo-ekonomik yapının hakkında daha sağlıklı bir sonuç alınacağını vurgulamaktadır.

Araştırmacı, testlerin sonuçlarını çözümlenip yorumladıktan sonra, **araştırmanın esas konusuna** geçmektedir.

Fasıl II

Testlerin Prediktif Kıymeti

Araştırmacı, üniversiteye giren öğrenci sayısının tüm ülkelerde arttığını, buna karşın okulu bitiren öğrenci sayısında aynı miktarda bir artış görülmediğini belirtmekte; örneğin, Belçika'da üniversiteye kaydını yaptıran öğrenci sayısının artmasına karşın, bitiren öğrenci sayısının 1/5 oranında kaldığını söylemektedir. Bizde 1942-1951 arasında 10 yılda üniversiteye kaydını yaptıran öğrencilerin 5 kat arttığını, bitirenlerde ise bu oranın 1/5'de kaldığını belirtmektedir.

Kevser Arsan bunun nedenini şöyle açıklamaktadır:

"İlk ve orta öğretim müesseseleri gerek zeka gerek sosyal bakımdan üniversite tahsilini layıkıyla takip edebilecek olgunlukta talebe yetiştiremiyor ve böylece bir eleme yapamıyor. Bu vaziyette üniversitenin bu eleme işini ele alması lazımdır. İstatistikî analiz vasıtalarıyla hangi metodun, üniversitenin arzu ettiği talebe tipini seçebileceğini bulmak mümkündür, kabul edilen

namzetlerin kalitenin tekamülünü mümkün kıldığı için, neticeleri yakinen takip etmek, seçmede mühim rol oynar. Akademik başarıyı adım adım takip etmeden seçme ameliyesinin tekamülü mümkün değildir. Bu halde, ancak hatsi kararlar bazı metotlar diğerlerinden daha iyi denir"(Arsan, 1957: 36-38).

Kevser Arsan, testlerin adayların gelecekteki okul başarılarını yordamlamada kullanılan yöntemlerden biri olduğunu; böyle bir testi geniş bir gruba uygulamak ve bu testin sonuçları ile aynı grubun akademik başarısı arasındaki bağıntıyı bulmanın mümkün olduğunu belirtmektedir.

Üniversite Tercih Yoklamasının Prediktif Kıymeti

"Üniversite Seçme Sınavının Kestirim Değeri" diyebileceğimiz bu bölüm, araştırmanın esas bölümüdür. Kevser Arsan, burada "Üniversite Tercih Yoklamasına dahil testlerin prediktif kıymetini, araştırmada, iki şekilde tayin ettik", demektedir. Bunun için şu yöntemleri işe koştüğünü belirtmektedir:

1- Başarı yüzdeleri geçmiş senelerle mukayese ederek,

2- Testlerle akademik başarı arasındaki **correlation emsalini**; (Bağıntı Katsayısı, İng. Coefficient of correlation) contengency metodu ile bularak" (Arsan, 1957: 43).

Kevser Arsan, araştırmanın nasıl yorumlanacağıyla ilgili açıklamalar yapmakta, sonra da **Tıp Fakültesi, Dişçi Mektebi, Eczacı Mektebi, Kimya Mühendisliği, Fen Lisansları, Orman Fakültesi, İktisat Fakültesi ve Hukuk Fakültesi** üzerine yaptığı yorumu sunmaktadır.

İstanbul Tıp Fakültesinin kontenjanı 1951, 1952, 1953, 1954 yıllarında 300'dür. Başvuru, bu sayının biraz üstünde olmaktadır. Sınavı kazanan bazı öğrencilerin kaydını yaptırmadığı görülmektedir. Araştırmacı, "Üniversite Tercih Yoklaması'na dahil testlerin Tıp Fakültesine seçilen talebenin tedrisatı iyi bir şekilde takip edebilmesi için yüksek prediktif kıymeti haiz testler olduğunu söyleyebiliriz", demektedir (Arsan, 1957: 47).

Dişçi Mektebi kontenjanı 60'tır; başvuru ise dört senede 618, 797, 588, 641'dir. En çok tercih edilen okuldur. Bu okul için de "Umumi olarak **correlation emsali** vasatın üstündedir. Evvelce işaret edildiği gibi seçim nispeti yüksek olduğu için, bu emsal Dişçi Mektebi için kıymetlidir" demektedir (Arsan, 1957: 52).

Eczacı Mektebi kontenjanı 80'dir. Başvuru ortalaması 400'dür. Seçme sınavıyla daha nitelikli öğrenciler alındığı saptanmıştır.

Kimya Mühendisliği kontenjanı 50'dir; başvuru ortalaması son 4 yılda 62'dir. Seçme sınavıyla birlikte mezun olan öğrenci sayısında bir artma vardır.

Fen Lisanslarının toplam kontenjanı 350'dir. Başvuru azdır. Seçme sınavı uygulamasından sonra mezun olanların oranı %42'den %50.5'e çıkmıştır.

Orman Fakültesi kontenjanı 60'tır. Ortalama başvuru 100'dür. 1951'de "124 Kişi başvurmuş. Kaydını yaptıran 60 talebeden 36'sı devam etmiş, 12 talebe mezun olmuştur.

Correlation emsalleri vasatın üstündedir. Mezuniyet oranı %33'dür. Üniversite Tercih Yoklamasından önce bu oran %35'tir. Bunun nedeni Tercih Yoklamasıyla fakülteye giren talebenin FKB sınavını verdikten sonra fakülteyi terkedip başka bir fakülteye girmeleridir" denilmektedir (Arsan, 1957: 68).

İktisat Fakültesi kontenjanı 500'dür. 1951-1954 yılları arasında ortalama başvuru 150'dir. 1951'de kaydını yaptıran 174 kişiden ancak 11 kişi mezun olmuştur. 1936'da kurulan bu fakültenin başarısında sürekli bir düşme vardır. Fakülte öğretim sisteminin gözden geçirilip yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bağıntı ortalaması; fakültede verimin düşük olduğunu, Üniversite Tercih Yoklamasının ise bu fakülteye öğrenci seçmede başarılı olduğunu; fakat öğretim ve sınav sisteminin yetersizliğini de kanıtlamaktadır (Arsan, 1957:71-72).

Hukuk Fakültesi kontenjanı 600'dür. Başvurular 1951'de 675, 1952'de 621, 1953'te 361, 1954'te 440'dır. Fakülte 1954'ten sonra bu yöntemle öğrenci alımından vazgeçmiştir. Bu fakülteye giren öğrencilerin testle kazandığı puanlar düşüktür. 1951 yılında 529 ile 320 arasında puan alanlar, fakülteye kaydını yaptırmıştır. Testlerin ortalama puanı 342'dir. Bu durumda fakülteye ortanın altında puan alan öğrencilerin kaydı yapılmış; bu öğrencilerden 21 kişi mezun olmuştur; bu oran %8'dir. Üniversite Tercih Yoklaması öncesi 10 yılın (1942-1951) ortalaması ise %20'dir. Verimde düşme olmuştur. Bu durumun, fakültenin öğretim sisteminin özelliklerinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Kevser Arsan öğretim sisteminin yeniden örgütlenmesinde yarar olduğunu belirtmektedir (Arsan, 1957:76).

Umumi Netice

Araştırmacı, "Genel Sonuç"ta şunları söylemektedir:

"Üniversite Tercih Yoklamasının hem başarı hem de testlerle akademik başarı arasındaki correlation emsalleri nazarı itibare alındığı zaman eski talebe alma usullerinden daha şayanı itimat olduğu görülür.

Üniversite Tercih Yoklaması ile birlikte mezuniyet oranlarında bir yükselme vardır.

Test neticeleri ile akademik başarı arasındaki correlation emsalleri; umumi olarak, 0.44-0.49 arasındadır.

Akademik verimin en yüksek olduğu memleket Amerika Birleşik Devletlerinde başarı nispeti %80-90 arasındadır. Bu sebeble, bu memlekette testlerin prediktif kıymeti hakkında yapılan araştırmalarda bulunan emsaller, bizim neticelerimizin kıymeti bakımından iyi bir mukayese unsurudur"(Arsan; 1957: 81).

Arsan, ABD'de yapılan giriş sınavlarıyla akademik başarı arasında bulunan bağıntı katsayısının bizimkilere çok yakın olduğunu belirterek; "... üniversite tercih yoklamasının bu ayarlanmamış halinde bile prediktif kıymeti haiz olduğu gösteriyor" (Arsan; 1957: 82) demektedir.

Münakaşa ve Netice

Bu bölümde araştırmacı şunları söylüyor:

"1951'de üniversiteye giren talebenin %46'sı mezun olmuştur. Üniversite Tercih Yoklaması ile akademik başarı arasındaki correlation emsali, umumi olarak vasattır (0.41). Bu sağlam (valid) ve güvenilir (reliable) testlerin prediktif kıymetlerinin daha yüksek olması beklenirdi. Bu durumun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz.

1- Objektif bir metod olan testlerle üniversite hocalarının klasik imtihan neticesi takdir ettikleri başarıyı birbiriyle mukayese ettik. Araştırmamızın başında Üniversite Tercih Yoklamasının kabul sebeplerini incelerken Lise Bitirme ve Olgunluk imtihanlarının hiçbir zaman objektif testlerin yerini alamayacaklarına işaret etmiştik. Bu şekilde burada üniversite başan kriteri olarak klasik imtihanları almakla tenakuza düşmüş oluyoruz.

Bu sübjektif takdirdeki farklar gösteriyor ki artık üniversite başarısını ölçmek içinde objektif metotlar kullanma zamanı gelmiştir.

2. Mektep başarı kriteri olarak pekiyi, iyi ve orta olarak gösterilmesi bir çok problemi beraberinde getirmektedir. Araştırmanın sarehatine ketvuran amillerden biridir" (Arsan, 1957, 84).

Araştırmacı, bazı ülkelerde 100 üzerinden değerlendirme yapıldığını, bizde 10 üzerinden bir değerlendirmenin yarar sağlayacağını belirtmektedir. Kısaca üçlü değerlendirme sisteminden daha yararlı bir sisteme geçilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Araştırmacı, Üniversite Tercih Yoklaması'nda test sınavının yanı sıra, ayrıca ek yöntemlerin konulmasını da önermektedir; örneğin, Görüşme Yöntemi gibi. Bu durumda başarının artacağını, nitelikli mezunlar verileceğini, fakültelere başvuran öğrenci sayısında da bir artışın olacağını söylemektedir (Arsan, 1957: 87).

Kevser Arsan, öğrenci-öğretim elemanı ilişkisini beğenmemekte, bu ilişki yeniden düzenlenirse bireysel ve bilimsel sorunların daha kolay çözüleceğini söylemektedir (Arsan, 1957: 88).

Üniversite Tercih Yoklaması'nda bir başka sorun da, "Az salonda, az gözetmenle sınav yapılıyor ve kopya çekiliyor" söylentileridir. Sorunun, salon ve gözetmen sayısını arttırarak kolayca çözüleceğini; böylece kopya sorunun da ortadan kalkacağını belirtmektedir (Arsan, 1957: 89).

Netice

Araştırmacı son olarak şunları söylüyor:

"Üniversite Tercih Yoklamasının üniversite başarısını tayinde bu müsavi olmayan şartlar altında bile kıymeti haiz görülüyor. Eğer üniversite tedrisat ve imtihan sistemi yeni teknikler nazarı itibare alarak düzenlenecek olursa elimizdeki bu sağlam (valid) ve güvenilir (reliable) testlerle talebe alınmasında, prediktif kıymet bakımından muhakkak ki tam bir isabet görülecektir"(Arsan, 1957, s.89).

Discosaion and Results

Kevser Arsan, burada Türkçe yazdığı "Münakaşa ve Netice'yi ingilizce olarak vermektedir.

Result

We have seen that the Entrance Examinations are of value in the determination of academic success in the University of istanbul even under these unequal conditions. If the University education and exaraination system is rearranged making use of new technic these valid and reliable tests which we have attend will be of great predictive value in select- ing University student (Arsan, 1957, s.95).

Sonuç

1913 - 1973 yılları arasındaki 60 yıllık sürede Türkiye'de "eğitim" alanında doktora yapanların sayısının az olduğu; 1957'ye kadar Türkiye'de bu alanda doktora yapılmadığı; büyük bir kısmının Amerika Birleşik Devletleri'nde 1950' lerin sonundan itibaren yapıldığı; eğitimcilerin, "eğitim" in yanı sıra "psikoloji", "felsefe", ve "sosyoloji" doktorası da yaptığı görülmektedir.

Bu yıllarda doktora yapan eğitimcilerin doktoralarını nerelerde yaptığını, çalıştıkları kuruma göre aşağıdaki biçimde gösterebiliriz;

- 1- İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde "eğitim" dersleri "terbiye" adıyla 1913-1933 yılları arasında Müderris (Profesör) İsmail Hakkı Bey (Baltacıoğlu) ve Müderris Muavini (Doçent) Ali Haydar Bey (Taner) tarafından okutulmuştur. Bu öğretim üyeleri doktora yapmamıştır (Baltacıoğlu, 1998; Sorguç, 1987: 452; Ayni, 1995: 93).
- 2- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde eğitim dersleri 1933-1936 yılları arasında Doç Sabri Esat Ander (Siyavuşgil), 1936 -1954 yılları arasında da Prof. Sadrettin Celal Antel tarafından okutuldu. Bu öğretim üyeleri de doktora yapmamıştır (Klavuz, 1948). 1936-1979 yılları arasında çalışan Prof. Dr. Refia Uğurel-Şemin, üniversitede çalışan eğitimde ilk doktoralı öğretim üyesidir. Doktorasını 1935'de İsviçre'de "L'Education de la Femme en Turquie (Türkiye'de Kadının Eğitimi)" adlı teziyle; aynı birimde 1936-1969 yılları arasında çalışan Prof. Dr. Mümtaz Turhan da 1935'te Almanya'da psikoloji alanında "Über Raumliche Wirkungen Von Helligkeit Gafallen (Aydınlık Gradyanlarının Derinlik-İdraki Üzerindeki Tesiri)" adıyla doktoralarını vermişlerdir (Şemin, 1973: 362-363; Kongar, 1988: 217). 1936 - 1950 yılları arasında Ruhیات ve Terbiye Kürsüsünde asistan olarak görev yapan Nermin Hilal - Hızır, Aydın Cankardaş, Faik Muzaffer Amaç ve Kaya Kardaş doktora çalışmalarına başlamışlar; fakat görevden ayrılmaları nedeniyle çalışmalarını sonuçlandıramamışlardır (Şemin, 1973: 322). Dr Kevser Arsan 1957'de yukarıda tanıttığımız

çalışmasıyla Türkiye'de eğitim alanında ilk doktora yapan kişidir. Daha sonra o günkü adıyla Pedagoji Kürsüsünde yapılan doktora çalışmalarını şöyle sıralayabiliriz.: Prof. Dr. Belma Arıdurdu, 1958 "4-11 Yaştaki Çocukların Zihin Seviyelerinin Tayini", Dr. Hasan Minai, 1963, "Zihni Kabiliyet Testi ve Okula Yönelme", Dr. Mehmet Ali Danışver, 1966, "İranlı Gençlerin Problemleri"; Prof. Dr. Ayla Oktay, 1971, "İstanbul ve Konya İlleri Orta Dereceli Okullarında Verilen Disiplin Cezaları", Prof. Dr. Haluk Yavuzer, 1971, "İstanbul Çocuklarında Psiko-sosyal Gelişim", Prof. Dr. Norma Razon, 1972, "Disleksinin Teşhisi" (Şemin, 1973: 357-358)

- 3- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Pedagoji - Psikoloji Kürsüsü, 1941'de Prof. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından kuruldu (Baltacıoğlu, 1998). Aynı kürsüde psikoloji dersleri veren Prof. Dr. Muzaffer Şerif Başoğlu doktorasını 1935'te Columbia Üniversitesi'nde yaptı. (Kongar, 1988: 293; Şahin, 1997: 205). Doktorasını Almanya'da yapan Prof. Dr. Bedii Ziya Egemen 1942- 1953 yılları arasında çalıştı. (Süslü, 1986: 483). Psikoloji alanında doktora yapan Prof. Dr. Fatma Başaran, Prof. Dr. Neriman Samurçay, Doç. Dr. Cavit Ünal ve eğitim alanında doktora yapan Prof. Dr. Kemal Aytac, Doç. Dr. Halil Tekin bu kürsüde çalışmıştır (Süslü, 1986: 482- 489).
- 4- Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji (Eğitim Bilimleri) Bölümü 1927'de Ankara'da açıldı. Bu okulda öğretmen olarak çalışanlardan bazıları doktoralarını yurtdışında yapmıştır. Daha sonra büyük bir kısmı üniversitelerimizde öğretim üyesi olarak çalışacak olan bu eğitimcilerin ve doktoralarını yaptıkları ülkelerin adları aşağıdadır:

"Pestalozzi'nin Umumi Mektepçiliğe Karşı Vaziyeti" adlı doktora teziyle Dr. Halil Fikret Kanad, 1917, Almanya; Dr. Ziya Dalat, 1928, Almanya; Doç. Dr. Mitat Enç, 1958 ABD; Prof. Dr. Fatma Varış, 1959, ABD; Prof. Dr. Selahattin Ertürk, 1961, ABD; Prof. Dr. Hasan Tan, ABD; Dr. Ferhan Oğuzkan, 1961, ABD; Prof. Dr. Turhan Oğuzkan, ABD; Prof. Dr. Şefik Uysal, 1961, ABD; Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, 1965, ABD (Binbaşıoğlu, 1995; Ankara, 1976; Cicioğlu, 1987: 328).

- 5- 1965'te kurulan Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde ilk görev alanların da büyük bir kısmı (Prof. Koçer; Prof. Kavcar, Prof. Tan dışında) doktoralarını yurt dışında yapmıştır.

Prof.Dr. Hasan Ali Koçer, 1962, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Prof. Dr. İlhan Akhun, 1961, ABD; Süleyman Çetin Eroğlu, 1964, ABD; Prof. Dr. Hıfzı Doğan, 1966, ABD; Prof. Dr. Cevat Alkan, 1968, ABD; Prof. Dr. Yahya Akyüz, 1967, Fransa; Prof. Dr. Mahmut Adem, 1971, Fransa; Prof. Dr. Esin Onur, 1968, İtalya; Prof. Dr. Cavit Kavcar, 1973, A.Ü. DTCF; Prof. Dr. Mine Tan, 1973, A.Ü. Hukuk Fakültesi. (Ankara, 1976)

- 6- Hacettepe Üniversitesi'nde daha sonra görev alacak olan eğitimcilerin de 1960'lann sonu ile 1970'lerin başında ABD'de doktora yaptığı görülmektedir.

Prof. Dr. M. Fuat Turgut; Prof. Dr. Feriha Baymur; Prof. Dr. Nurettin Fidan; Prof. Dr. Sudi Bülbül; Prof. Dr. Saim Kaptan; Prof. Dr. Kamuran Çilenti gibi.

- 7- İlk öğretmen Okullarında çalışan bazı öğretmenlerin de aşağıdaki alanlarda doktora yaptıkları görülmektedir. Bunları da şöyle gösterebiliriz:

Prof. Dr. İbrahim Yasa, Sosyoloji; 1940, ABD; Dr. Ziya Somar, Felsefe, 1943, İ.Ü. Dr. Halis Özgü, Psikoloji, 1956, Fransa; (Binbaşoğlu, 1995: 168-207-302; Kongar, 1982: 214; Kösemihal, 1968: 353)

- 8- Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1965-66 öğretim yılında lisans; 1969- 1970'de yüksek lisans; 1971-1972'de de doktora programlarına öğrenci aldı.

1973-1974 öğretim yılında 12 öğrenci doktoralarını bitirdi ve bu öğrenciler 26 Aralık 1975'de törenle diplomalarını aldılar. Bundan sonra eğitim bilimlerinde doktora çalışmaları düzenli olarak sürüp gitti. Daha sonra öğretim üyesi olarak çalışacak olan bu mezunların adları ve bitirme yılları aşağıdadır:

Mahmut Tezcan, 1973; İnci San, 1974; Leyla Küçükahmet, 1974; M. Ali Kısakürek, 1974; Murat Katoğlu, 1974; Doğan Çağlar, 1974; Enise Kantemir, 1974; İ. Ethem Başaran, 1975; Yahya Özsoy, 1975; Haydar Taymaz, 1975; Berka Savaşman, 1975; Fevzi Ercan, 1975 (Ankara, 1976: 17-24).

Doktora tezleri, bilimsel bilgi üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de, öteki alanlarda olduğu gibi. Eğitim Bilimleri alanında da doktora çalışmalarına geç başlanmıştır. Dr. Kevser Arsan'ın çalışması; işevuruk, sorun çözücü bir nitelik taşıması; Eğitim Bilimleri alanında bir ilk oluşu, uzun bir süre bu alanda bu tür başka bir doktora çalışmasının yapılmaması nedeniyle özgün ve önemlidir. Bu nedenle, tanıtılmasının önemli olduğu düşünülmüştür.

KAYNAKLAR

- Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1965-1975* (1976), Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi.
- Arsan, Kevser (1957), *İstanbul Üniversitesi Tercih Yoklaması Prediktif Kıymeti*, İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Arsan, Kevser (1999), Sayın Kevser Arsan Tarafından Verilen Bilgiler.
- Ayni, Mehmet Ali (1995), *Darülfünun Tarihi*, İstanbul: Pınar Yayıncılık.
- Baltacıoğlu, İsrayıllı Hakkı (1998), *Hayatım*, İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, Cavit (1995), *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*, İstanbul: MEB Yayını.
- Cicioğlu, Hasan (1987). "Halil Fikret Kanad", *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını.
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrenci Kılavuzu* (1948), İstanbul.
- Kongar, Emre (1982), *Türk Toplum Bilimcileri 1*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kongar, Emre (1988), *Türk Toplum Bilimcileri 2*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kösemihal, Nurettin Şazi (1968), *Sosyoloji Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özoğlu, Süleyman Çetin (1997), "Eğitim Bilimleri" *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim "Sosyal Bilimler"*, Ankara: TÜBA Yayını.
- Süslü, Azmi (1986), *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 50 Yıllık Tarihi*, Ankara: A.Ü.DTCF Yayını.
- Sorguç, Bahri (1987). "Ali Haydar Taner", *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını.
- Şahin, Nail (1997), "Psikoloji", *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim "Sosyal Bilimler"*, Ankara: TÜBA.
- Şemin, Refia (1973), "Eğitim Bilimlerinin Üniversiteye Girişi", *Cumhuriyetin 50. Yılma Armağanı*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını.